

INNOVATION YONDASHUV ASOSIDA O'QUVCHILARNI PROFESSIONAL TA'LIMGA YO'NALTIRISH METODIKASI

Normurodov Sanjar Sultonovich

TerDU professional ta'lim va metodikasi (iqtisodiyot) magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8020341>

Annotatsiya. Mazkur maqolada innovatsion yondashuv asosida o'quvchilarni professional ta'limga yo'naltirish metodikasini yoritishni maqsad qildik.

Kalit so'zlar: professional ta'lim, pedagogik tajriba, innovatsiyalar, ta'lim tizimi, o'quvchilar, zamonaviy qiyofa, duol ta'lim, iqtisodiy jarayonlar, yangicha yondashuv, o'qitish texnologiyasi, elektron ta'lim resurslari, innovatsion, raqamlashtirilgan ta'lim texnologiyalari.

METHODOLOGY OF DIRECTING STUDENTS TO PROFESSIONAL EDUCATION BASED ON AN INNOVATIVE APPROACH

Abstract. In this article, we aim to highlight the methodology of directing students to professional education based on an innovative approach.

Key words: professional education, pedagogical experience, innovations, educational system, students, modern image, dual education, economic processes, new approach, teaching technology, electronic educational resources, innovative, digitized educational technologies.

МЕТОДИКА НАПРАВЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА

Аннотация. В данной статье мы стремимся осветить методологию направления студентов на профессиональное образование на основе инновационного подхода.

Ключевые слова: профессиональное образование, педагогический опыт, инновации, система образования, студенты, современный образ, дуальное образование, экономические процессы, новый подход, технология обучения, электронные образовательные ресурсы, инновационные, цифровые образовательные технологии.

Uzluksiz professional ta'lim ixtiyoriylik tamoyiliga asoslanganligi sababli ham xorijda sinovdan o'tgan ta'limning jozibadorligini ta'minlash prinsiplari amaliyotga joriy etiladi. Ushbu maqolada professional ta'lim - mutaxasislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning asosidir.

Hozirda voyaga yetayotgan navqiron avlodni intellektual salohiyatli, zukko qilib tarbiyalash, ularga puxta bilim berish mutaxassislarning yuksak bilim darajasiga bevosita bog'liqdir. Barchamizga ma'lumki, XXI asr boshlarida kechayotgan global ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar, dunyoning g'oyaviy-mafkuraviy qiyofasini o'zgartirib, yangicha tafakkur va dunyoqarashni shakllantirishni taqozo etmoqda. Bu esa ta'lim tizimida tub islohotlar qilishni talab etayapti desak mubolag'a bo'lmaydi. Hozirgi kunda kasb-hunar maktablari, kollejlari va texnikumlarning moddiy texnik bazasi mustahkamlanib, ta'lim sifati yuqori bosqichga ko'tarilib borilayotgan bir vaqtda pedagog kadrlarni qayta tayyorlash tizimi ham yo'lga qo'yildi.

Ta'lim sohasida olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar barcha ta'lim muassasalarining yangicha zamonaviy qiyofasini ko'zlamda desak mubolag'a bo'lmaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2019 yil 6 sentabrda "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni qabul qilinganligi fikrimizning yaqqol dalilidir. Ushbu Farmon O'zbekiston tarixida yangi professional ta'lim tizimini tashkil etishga asos bo'ladi. Mazkur Farmon yuzasidan 2020 yil 24 yanvarda

Davlatimiz rahbari o'z Murojaatnomasida "Joriy o'quv yilidan boshlab, mutlaqo yangi professional ta'lim tizimi yo'lga qo'yilib, kasb-hunar maktablari, kollejlari va texnikumlar tashkil etiladi" deb mazkur tizimning ahamiyatini yana bir bor alohida ta'kidlaganlari barcha kasb-hunar maktablari, kollejlari va texnikumlarning yangi zamonaviy qiyofada faoliyat yuritishlariga turtki bo'ldi.

Professional ta'lim muassasalari boshqaruv hamda pedagog kadrlarining kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarini uzluksiz yangilab borish mexanizmlarini joriy etish, zamonaviy talablarga muvofiq professional ta'lim sifatini ta'minlash uchun zarur darajada kasbiy tayyorgarlikni amalga oshirishning asosini tashkil etadi. Professional ta'lim tizimining maqsadi va talabi - professional ta'lim muassasalarida o'qigan yoshlar aniq ish o'rniga, o'z kasbi bo'yicha zarur bilim va ko'nikmaga ega bo'lishi shartligidir.

Ayni vaqtda ushbu tizim oldida o'quv adabiyotlari, kitob va darsliklar, elektron ta'lim resurslari, innovatsion, raqamlashtirilgan ta'lim texnologiyalarini to'liq yangilash, ochiq elektron resurslar tarmog'iga ulash, o'quv adabiyotlarini xorijiy davlatlardan olib kelish, qayta ishlash, chop etish va tarqatish, kelajak kutubxonalari va auditoriyalarini yaratish muhim vazifa etib belgilangan. Farmonga muvofiq, professional ta'lim muassasalari maqsad va vazifalaridan kelib chiqib, quyidagi toifalarga ajratildi:

- Birinchi toifa - ta'limning Xalqaro standart tasniflagichining 3-darajasiga mos keluvchi dasturlar asosida 9-sinf bitiruvchilari tarkibidan yoshlarning professional ta'lim olishini ta'minlaydigan 340 ta kasb-hunar maktabi.

- Ikkinchi toifa - ta'limning Xalqaro standart tasniflagichining 4-darajasiga mos keluvchi dasturlar asosida iqtisodiyot tarmoqlarini kompleks rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, strategik muhim ahamiyatga ega loyihalar asosida yaratiladigan yangi ish o'rinlarini malakali mutaxassislar bilan to'ldirishga yo'naltirilgan vazirliklar, idoralar va tashkilotlar tizimidagi 147 ta kollej.

- Uchinchi toifa - ta'limning Xalqaro standart tasniflagichining 5-darajasiga mos keluvchi ta'lim dasturlari asosida oliy ta'lim tizimi bilan integratsiyalashgan, vazirlik, idora, tashkilotlar tizimida faoliyat ko'rsatadigan 143 ta texnikum.

Endilikda professional ta'lim tizimining asosiy talabi - ta'limning sifatiga qaratiladi. Buning uchun ta'lim muassasalarida yangi standartlar, yangicha o'qitish metodologiyasi, yangi darslik va adabiyotlar, pedagoglarning zamonaviy innovatsion ta'lim texnologiyalaridan doimiy foydalanishlari va baholash tizimini joriy etishlari rejalashtirilgan. Professional ta'lim tizimi tabaqalashtirilgan ta'lim dasturlari bo'yicha kadrlarni tayyorlaydi. Ishchi kasblar bilan o'rta bo'g'in mutaxassislarini tayyorlash tizimi bir-biridan to'liq ajratilib, ishchi kasblar alohida o'quv rejasi va dasturlar asosida 6 oydan 1 yilgacha bo'lgan muddatda o'qitiladi. O'rta bo'g'in mutaxassislarini tayyorlash uchun zarur muddat kamida 2 yilni tashkil qiladi. O'quvchilarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash hamda mazkur maktablarning jozibadorligini oshirish maqsadida 2020-2021-o'quv yilidan boshlab, professional ta'lim tizimiga o'tgan barcha ta'lim muassasalarida o'quvchilariga 3 mahal ovqat, stipendiya beriladi.

Professional ta'lim muassasalaridagi qisqa muddatli kurslarda barcha yoshdagi (katta yoshdagilar ham) talabalar qabul qilinadi va o'qitiladi. Yoshlar o'qishga qabul qilingan kundan e'tiboran o'z shaxsiy biznesini boshlashi va bitirgan paytda barqaror tadbirkorlik faoliyatiga, aniq ish o'zni va daromadiga ega bo'lishi asosiy maqsad etib belgilangan. Bundan tashqari talabalarda

ta'lim dasturlarida mavjud ish o'rinlariga mos kasbiy-amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, rus, ingliz tillarini mukammal o'rgatish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga alohida e'tibor qaratiladi. Professional ta'lim jarayoniga barcha ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, qishloq xo'jaligi, kichik biznes va tadbirkorlik, axborot kommunikatsion texnologiyalari sohalarida katta tajribaga ega bo'lgan mutaxassislar, ish yurituvchilar, injener-texnologlar, agronom va masterlar jalb etiladi.

Professional ta'limning yangi tarmog'ida faoliyat yuritadigan barcha direktorlar, direktor o'rinbosarlari, o'qituvchi-pedagoglar, ishlab chiqarish ustalarini saralash, tanlash, tayinlash, qayta tayyorlash va attestatsiyadan o'tkazish, ularning maqomini belgilash va mehnatini rag'batlantirishning yangi tartiblari ishlab chiqishadi va amaliyotga tadbqiq etishadi. Professional ta'lim tizimning asosiy prinsipi esa - avval ish o'rni aniq bo'ladi, ish beruvchi o'zining malaka talablarini, shu kasbning ilmini, o'qitish texnologiyasini beradi, shundan keyingina mutaxassis tayyorlanadi.

Shuningdek, o'quvchilar nazariy tayyorgarligini amaliy faoliyat bilan bog'lashni ta'minovchi o'quv amaliyoti ta'lim-tarbiya jarayonining asosiy qismi sifatida o'quvchilarni kelajak kasbiga muvaffaqiyatli tayyorlash vositalaridan biridir. U ta'lim-tarbiya tamoyillari va qonuniyatlarini tushunib yetish, kasbiy ko'nikma va malakalarni egallash, amaliy ish tajribalarini to'liq anglab yetish imkoniyatini beradi. O'quv amaliyoti rahbarlari oldida uni zamonaviy tashkil etish, o'quvchilarning kasbiy mahorat sirlarini o'rganishlarida uning ahamiyatini oshirish, tashkilotchilik va tarbiyaviy ishlar asoslarini o'rgatish kabi vazifalar turadi.

Professional ta'lim muassasalari uchun ahamiyatli innovatsion jarayonlarning barchasi zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarni o'zlashtirgan, ijodkor, pedagogik faoliyatda shaxsiy uslubga ega bo'lgan kasbiy mahoratli kadrlarni tayyorlashni ko'zda tutadi.

Hozirgi davrda o'quv amaliyotini rivojlantirishning ikki yo'nalishi mavjud: an'anaviy va innovatsion. An'anaviyda fanlar keragidan ortiq, juda ilmiy va o'quvchilar uchun zerikarli axborot bilan to'ldirilgan. O'quvchilarni o'qitish bilim, ko'nikma va malakalarni egallash hamda o'quv - pedagogik masalalarni namunaviy usullarda yechishga olib keladi. Bunday amaliyotning maqsadi o'quvchilar bilim, ko'nikma va malakalarining kelajakda rivojlantirilishidan iborat. O'quvchi topshiriqni bajarib, pedagog-muhandisdan o'rnak, yaxshi shakllardan andoza oladi. Bunday yondashuvda o'quv amaliyotining o'zi pedagog-muhandisning ham professional faoliyatini shakllantiradi. Professional ta'limda o'quvchilar o'quv amaliyotiga gomotsentrik yondashuvni amalga oshirish pedagog-muhandislarning metodik tayyorgarligi mazmunini qayta ko'rib chiqilishini talab qildi. Yangi ta'lim standartini joriy qilish bugungi kunda ular oldiga qo'yilgan o'quv amaliyotining zamonaviy shartlari, talablari, tashkil qilish tamoyillari va g'oyalarini ishlab chiqish zaruriyatini yuzaga keltirdi.

Innovatsion ta'lim strategiyasi o'quv amaliyoti jarayonini shunday tizimli tashkil etilishini nazarda tutadiki, bunda pedagog-muhandis yetakchi o'rinda turadi, ammo bunda uning o'rni o'quvchiga va o'ziga bo'lgan munosabatga ko'ra o'zgaradi. U faqatgina bilimlarni tarqatuvchi va yetkazib beruvchi vazifasida bo'lmay, balki o'quvchining rivojlanishi va shaxsiy shakllanishiga xizmat qiladi.

Innovatsion ta'limning o'ziga xosligi egallanadigan bilim olish va uni egallashni tashkil qilish usullari o'zgarishida. Yangi muammolarni hal etish (integratsiya, individuallashtirish, axborotlashtirish kabi) sharoitida loyihaviy-ijodkorlik o'quv amaliyoti tizimiga o'tish kuzatiladi.

O'quv amaliyotini loyihalashtirish-rejalashtirish, taxmin qilish, ijodkorlik, asoslash va tushuntirib berish, bajarish va rasmiylashtirish ko'nikmalaridan foydalanishning umumiy shakli hisoblanadi.

Hozirgi kunda o'quv amaliyotining integrallashgan loyihaviy-ijodkorlik modeli ishlanmasi kiritilgan. Loyihalashda pedagog-muhandislar ishtirok etishi nazarda tutiladi. Yangi tizimda bilim, ko'nikma va malaka ta'lim mazmuni emas, balki o'quvchi shaxsiyatini rivojlantirish omili sifatida ko'rib chiqiladi. Bu qatorda ma'lum bir bilimlarni egallash barcha narsani bilishning ijodiy boshlanishi sifatida talqin etiladi. Bu maqsad loyihaviy-ijodiy yondashuvga yaqinlashishga olib keladi. Bu holda birinchi o'ringa loyihalash jarayonlari, modellashtirish, konstruksiyalash kabilar o'tadi.

REFERENCES

1. Н.М.Эгамбердиева, А.У. Ахмадалиев, А.В.Тўраев. Педагогиканинг тараққиёт тенденциялари ва инновациялари модули Т.: Истеъдод, 2016. - 279 б.
2. Г.И.Хасанова. “Таълим жараёнида дастурлаштирилган ўқитиш технологиясидан фойдаланишнинг афзалликлари” Жиззах: 2020. 420 бет. 223-225 б.
3. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А. Тарбияда инновацион технологиялар (таълим муассасалари тарбиячи-ўқитувчилари ва гуруҳ раҳбарлари учун амалий тавсиялар) - Т.: Истеъдод, 2010. – 141 б.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 6 сентябрда “Профессионал таълим тизимини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони. Маърифат газетаси 18.09.2019 й.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Профессионал таълим тизимини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 2019-йил 6-сентябрдаги ПФ-5812-сон Фармони.